

لاہور دے کوتک

باب-۱۶۵

وکھ وکھ سمیاں / سالان وچ گورو صاحب دی لاہور آمد ویلے

جلائے -- رام نرائن کہے کہائے -- گرتے واٹ محل گھڑ پائے -- ۳ کنچن کایا جوت انوپ -- تربھون دیوا سگل سروپ -- مے سو دھن پلے ساچ اکھوٹ -- ۴ پنج تین نو چار سماوے -- دھرن گگن کلہ دھار رباوے -- باہر جاتو انٹ پراوے -- ۵ مورکھ ہوئی ن آکھی سوجھے -- جہوارس نہی کہیا بوجھے -- بکھ کا ماتا جگ سیو لوجھے -- ۶ اوتم سنگت اوتم ہووے -- گن کو دھاوے اوگن دھووے -- بن گر سیوے سہج ن ہووے -- ۷ پیرا نام جوہر لال -- من موتی بے تس کا مال -- نانک پرکھے ندر نہال -- ۸ ۵

---◆---

جوگی آسن بدامی باغ لاہور وکھے بابا

جتھے اجکل بنگالی باغ قبران ہن انان لاکے مطلب لاہور دے پہاڑ پاسے بدامی باغ ریلوے سٹیشن توں پہاڑ پاسے سوا کو کہ۔ می۔ دور لاہور دا مسحور جوگی مٹھ جاں آسن ہندا سی۔ گورو صاحب جوگ تے سنیاں نوں اتھے وی ورتھ دس کے جوگیاں نوں نام نال جوڑیا سی۔

گورو جدوں وی لاہور دے اس پاسیو لنگھدے تان انان دا ٹکانا ایہو ہندا سی۔ کیونکہ وقت پائے سارے جوگی سکھ بن گئے سن۔ اتھے وی پھر گورو صاحب دا یادگاری گرودارہ صاحب ہی بن گیا سی، جہڑا گرودارہ نانکڑھ کہاؤدا سی۔

دنی چند کروڑیئے دے پیو دے سرادھ تے وی گورو صاحب اتھوں ہی گئے سن۔ اج ایہہ گرودارہ صاحب الوپ ہو چکا ہے۔

---◆---

توں سرادھ کرا رہے،

پیو تیرا تان تن دنان توں بھکھا بیٹھوا

گورو صاحب نے بھارتی سماج وچ پرچلت انیکان ورتھ ریتاں رواج اتے کرم کاڈاں توں لوکائی نوں ورجیا سی۔ مر گئے پرکھیاں نوں بھوجن کراؤن والی سرادھ ناں دی رسم بھارت وچ کجھ زیادہ ہی پرچلت سی۔ جس دے کھنڈن بارے کئی ساکھیاں ملدیاں ہن۔

ایہہ ساکھی کرتارپور بنن اپرنٹ لگ پگ ۱۵۲۵ ای۔ دی ہے۔

کلانور دے کروڑیا (ٹیکس کلیکٹر) دنی چند دا گھر لاہور دلی دروازے دے اندر چھٹا مفتی باقر وچ ہندا سی۔ اوہنی دین انوں سریاں والا بازار جاں چھٹا محلہ جواہر مل آکھیا جاندا سی۔ جواہر مل دنی چند کروڑیئے دا دادا ہی سی۔

وکھ وکھ سمیاں تے گورو صاحب لاہور گئے جاں لاہور تھاننی لنگھے۔ کئی ساکھیاں چوتھی اداسی توں پہلاں دیاں ہن، پر اسان اتان نوں لہنا ملاپ توں بعد سمیں وچ رکھیا ہے کیونکہ لہوریاں نے بابے دی قدر اودوں پائی جدوں ساری دنیا بابے اگے جھک گئی سی۔ ۱۵۲۴ وچ جدوں بابر نے لاہور تے حملہ کیتا سی تان لہوریاں نے اکٹھے ہو کے بابر دا ٹاکرا کیتا سی۔ جس کر کے بابر لاہوریاں تے بہت بکھلاء گیا سی۔ لاہور فتح کرن اپرنٹ اس نے بازاراں وچ اگ لاکے جت دا جشن منایا اتے جو ساہمنے دسیا قتل کر دتا گیا۔ اودوں تان ہی صاحب نے اچاریا سی

لاہور سحر، جہڑ، کھڑ سوا پھڑ --

سو اک ادھی چھڈ کے بیٹھلیاں بہتیاں ساکھیاں بھائی لہنا ملاپ توں بعد دیاں ہی لگدیاں نے۔ پہلیاں ساکھیاں وچ بھائی مردانے دا حاضر ہونا سبھاوک ہے۔

توں فقیر دا مراسی میں شاہوکار دا

گلو لاہور دی ہے۔ گورو صاحب صرافہ بازار وچ بیٹھے سن۔ قدرتی اس ویلے انان دولے بھیڑ نہی سی۔ اک مراسی آیا تے مردانے نال لگا گلاں کرن۔ اوہ لاہور دے کسے وڈے صراف کول کم کردا سی۔ اتفاق کہ صراف وی کوئی کھتری ہی سی۔ مردانے اس ملازم نوں دسیا کہ میرا صاحب وی کھتری کل وچوں ہی ہے۔

مردانے دی جدوں اس بندے نال گل بات چل رہی سی تان پتہ لگا کہ اوہ وی مراسی ہی ہے۔ مردانے نے کیہا کہ میں وی مراسی ہی ہاں۔ اوہ بندہ بڑے مان وچ آیا تے کہن لگا کہ بھائی میں شاہوکار دا مراسی ہاں توں سڑھک چھاپ فقیر دا مراسی ہیں۔

مردانے نے کیہا اوہ بھولیا تینوں کی پتہ ایہہ کڈھا وڈا صراف ہے۔ صراف تان کی وڈے وڈے بادشاہ سلطان وی اس دے ادھین ہن۔ توں صرافاں دے کم کردے پر تینوں پیرے دی پرکھ بینی۔

اودوں پھر مردانے نے آپ مہارے آساراگ دی دھن رباب تے وجائی اتے اچا لما الپ آسا وچ لایا۔ بازار وچ آئے لوک اکٹھے ہو گئے۔ مردانے نے گورو صاحب دا رچیا شبد گایا۔ (چھیتی ہی ساتھ گورو صاحب نے وی دے دتا):

راگ آسا محلہ ۱ آپ وچارے سو پرکھے پیرا -- ایک درسٹ تارے گر پورا -- گڑ مانے من تے من دھیرا -- ۱ ایسا ساہو صرافی کرے -- ساچی ندر ایک لو ترے -- ۱ رباؤ -- پونجی نام نرنجن ساؤ -- نرمل ساچ رتا پیکار -- صفت سہج گھر گڑ کرتاؤ -- ۲ آسا منسا سید

دنی چند وی اپنے پتا دا سرادھ کر رہا سی۔ اس نے کوئی ۱۰۰ کو براہمنان نوں بھوجن کرا دتا سی کہ کسے براہمن کولوں ہی انوں پتہ لگا کہ گورو نانک صاحب وی لاہور دے بدامی باغ نیڑے اترے ہوئے ہن۔

پتہ کر کے دنی چند گورو صاحب کول پہنچاتے انان نوں گھر لے آیا اتے سارا دسیا کہ اسیں ہن تک ۱۰۰ کو براہمنان نوں زما چکے ہاں، میرا پتا جی دا سرادھ ہے۔

گورو صاحب نے کہا کہ بھولیا توں آپے پتا دے ناں تے سرادھ کردا پئی کہ انوں سورگاں وچ بھوجن پہنچے پر سچ گل تاں ایہہ ہے کہ تیرا پتا اچ تہ دنان توں بھکھا ہے۔ جا انوں تاں

دھرم سال پہلی پاتشہاہی چہٹا مفتی باقر، لاہور۔ تصویر قیصر

کجھ کھوا کے آ۔

دنی چند حیرانی نال چیک اٹھیا، "بابا جی کتھے ہے میرا پتا؟"

گورو صاحب نے کہا اتھوں پنج کوہ دور فلانے جنگل وچ بگھیاڑ دی جوئے پیا اوہ جھاڑیاں وچ لکيا بیٹھا ہے۔ گورو صاحب نے کہا کہ جا کے انوں کجھ کھواؤ پلاؤ۔ ڈرناں ناں، اوہ تہانوں کجھ نہی کہیگا۔

دنی چند گورو صاحب دے کو تک تاں پہلاں وی ویکھ سن چکا سی۔

سارا ٹبر ہن اک دوجے ول بٹر بٹر تک رہا سی۔

صاحب نے مردانے دی رباب آسا دی وار دی پوڑی گائی:-

..سلوگ م ۱ جے موباکا گھڑ مہے گھڑ موہ پتری دیئے .. اگے وسٹ سنجانیئے پتری چور کرے ئ .. وڈھیئہ ہتھ دلال کے مسپھی ایہہ کرے ئ .. نانک اگے سو ملے ج کھٹے گھالے دیئے .. ا...

اک گھڑی من لؤ کوئی بندہ چوری چکاری کر کے اپنے بزرگاں (پتران) دے نمت سرادھ کراوے تاں بھائی پرلوک وچ تاں اوہ پدارتھ پچھانے جانے۔ اس طرحاں کر کے اوہ بندہ خود ہی اپنے پتران نوں بھئی چور بناندا ہے کیونکہ جانی جان پرہو ساہمنے اوہناں پاسوں چوری دا مال نکل اؤندا ہے۔ رت تاں ایہہ نیاں کردا ہے کہ ایہہ چوری دا مال اپڑان والے دلال بھاؤ

براہمن دے ہتھ وڈھے جاندے ہن۔

گورو صاحب کہندے ہن کہ سچی گل تاں ایہہ ہے کہ کسے دا اپڑایا ہویا اگے کہہ ملنا ہے؟ اگانہ تاں منکھ نونوں اوہی کجھ ملدا ہے جو کھٹدا ہے، کماندا ہے تے ہتھیں دیندا ہے۔

گورو صاحب نے براہمنان سمیت سبھ توں اپدیش دتا کہ کوہ ایہہ سرادھ ناں دی رسم ورتتہ ہے۔

گورو صاحب جدوں کوٹھے توں باہر آئے تاں کی ویکھدے ہن کہ دنی چند دے گھرتے ست جھنڈے جھول رہے سن۔ گورو صاحب نے کہا بھائی ایہہ جھنڈیاں دا کی مطلب؟ دنی چند کہن لگا کہ ایہہ دیوتیاں (براہمنان) دی بخشش ہے جہڑے میں دان کیتا ہے۔ لکھ لکھ دا اک اک دھج ہے۔

گورو صاحب کجھ چر چپ رہتے بعد وچ اک چھوٹی جہی سوئی دنی چند نوں پھڑائی۔ دنی چند کہن لگا کہ بابا جی ایہہ کاہدے لئی۔ گورو صاحب نے کہا کہ ایہہ میری امانت ہے سانہ کے رکھی۔ اگے درگاہ وچ میں تہاتھوں لے لوانگا۔

دنی چند ایہدا راج سمجھ ہی نہی پایا تے اندر جا کے سوئی اپنی تیویں نوں جا پھڑائی کہ ایہہ سانہ کے رکھ گورو صاحب دی امانت ہے انان کہا کہ اگے درگاہ وچ میں تیرے کولوں لے لوانگا۔

پتنی بولی "اے بھولے پنچھی کدی مرن توں بعد وی کوئی چیز نال لجا سکدے؟ جا واپس کردے گورو صاحب نے تیرے نال مخول کیتا ہے۔"

دنی چند سوئی موڑ کے گورو صاحب نوں دے دندا ہے تے بینتی کردا کہ صاحب موت توں بعد تاں کوئی وسٹو نال نہی جانی۔ ایہہ کی مخول کیتا تسناں میرے نال؟

گورو صاحب نے کہا کہ بھائی دنی چند جے ایہہ سوئی تیرے نال نہی جانی تاں آہ لکھاں دے جہڑے پروانے جان جھنڈے (سرٹیفکیٹ) توں لئی پھر دے انان دا کی مطلب؟

دنی چند دی بدھ دے دروازے کھڑکیاں کھل گئے۔ پھر چرنی ڈھیہہ پیا۔

گورو صاحب اتھے کجھ دن ٹھہرے تے روز کیرتن ہویا کرے۔ سو آسا دی وار سنن والے بہتے لہورئے ہی سن۔ کیونکہ اتھاس وچ اؤدا ہے کہ ۱۵ پوڑیاں تاں اتھے ہی رچیاں گئیاں۔

لابھ چھڈیا، بابا انوں کہو،

میرا مول ای موڑ دیے

اک ویران لاہور دا اک بزرگ دھناڈھ وپاری گورو صاحب دے درشناں نوں آیا۔ اک دو دن کرتارپور رہن

ਪਰੰਤ اس نے گورو صاحب نوں بڑی ادھینتا نال
بیئتی کیتی کہ گورو جی لاہور دا اک گیزا ہن وی
کڈھو۔ گورو صاحب نے ہاں کیتی تے تہہ کیتے دن تے
صاحب لاہور پہنچ گئے۔

روحانیت بابت گورو صاحب دے نوے سدھانت ول
وپاری اک دم کھچے آئے۔ چاہے اوہہ بانئے سمن،
کھتری، اروڑے، بھاویں سنیاہ، سبھ گورو صاحب
ول کھچے جا چکے سن۔ لاہور جدوں گورو صاحب
پہنچے تاں زیادہ وپاریاں نے ہی گورو صاحب دی او
بھگت کیتی۔ اوہوں لاہور قومانتیری وپار لئی
پرسدھ سی۔ اتھوں قابل، قندھار، بکھارا، بلکہ،
مکدی گل پچھم دا لگ پگ سارا وپار لاہور تھانہ ہی
گزر دا سی۔

س—وڈھی مہربان نے اس موقعے وپاریاں دیاں جو
قسمان ورنن کیتیاں ہن اوہہ اس پرکار ہن: ۱. صراف،
۲. بجاج، ۳. کوٹھیوال (اس ویلے دے بینک جو ہنڈی دا
کم کردے سن۔) ۴. شاہ (بینک جو پیسہ بیاج تے دندے
سن)، ۵. ونجارے (جو دور دراڈے دیساں وچ مال لے
کے جاندے سن)

ایہہ قدرتی ہے کہ اکثر لوک اثر رسوخ والے بندے تک
اپسی جھگڑے نپٹاؤن لئی وی پہنچ کردے ہن۔
کیونکہ ہر وپاری گورو صاحب دا شر دھالو بن چکا
سی اس کرکے کدی گورو صاحب نوں جھگڑے نپٹاؤن
واسطے وی کپھا جاندے سی۔ ایسے طرحاں اک شاہ نے
گورو صاحب اگے فریاد کیتی کہ ونجارے نوں کہو کہ
میری مول رقم تاں واپس کر دیوے، بیاج جاں لایہ
میں چھڈیا۔ ونجارا وی گورو صاحب دا شر دھالو سی۔
اگلا کہن لگا کہ میرے ربا میں کی کران جدوں
مینوں گھاٹا پے گیا ہے تے کتھو دیواں۔

اناں حالاتان دے چلایا گورو صاحب نے وپاریاں نوں
سچیت کیتا کہ بھراو تھانوں اتھوں دی پونجی دا
تاں فکر ہے پر جھڑا وپار کرن لئی تسی جنم لیا ہے
اوہہ بھلے پئے ہو۔ تسی بھلے پئے ہو کہ ایہہ پونجی،
ایہہ مال، ایہہ راس، اک دن تھانوں چھڈ کے روانہ ہونا
پینا ہے۔ اوتھے پھر اس وکھر دا کی حساب دیوگے
جس خاطر تسی آئے ہو بھار ورت نوں تاں تسی کدی
یاد کیتا ہی نہیں۔ اس موقعے گورو صاحب نے پھر
سبدا گایا، سزادے دی رباب نے وی رنگ بن دتا۔ ہور
وجنتری وی نال سن:-

سریراگ محلہ ۱ ونج کرہ ونجارہیو وکھڑ لیہ سماں
.. تیسے وست و سابیئے جیسی نہیے نال .. اگے ساہو
سجاں بے لیبی وست سماں .. ا بھائی رے رام کہہ
چت لائی .. ہر جس وکھڑلے چلے سہ دیکھے پتیائی .. ۱
رہاؤ .. جناراس ن سچ ہے کیو تنا سکھ ہوئی .. کھوٹے
ونج ونجیئے من تہ کھوٹا ہوئی .. پھاپی پھاتھے مرگ
جیو دوکھ گھنوت روی .. ۲ کھوٹے پوتے نہ پوہ تن

پر گر درس ن ہوئی .. کھوٹے جات ن پت بے کھوٹ ن
سیجھیس کوئی .. کھوٹے کھوٹے کماونا آئی گیا پت
کھوئی .. ۳ نانک من سمجھائیے گر کے سبدا صلاح ..
رام نام رنگ رتیا بھان ن بھرم تناہ .. پر جب لایا اگلا
نربھو پر من ماہ .. ۴ ۲۳

سنگت کرن دا پھر وپاریاں نوں ہر پاسے لایا ہورہا
سی۔ جدوں گورو صاحب اخیر والا لمحہ (پل) یاد دوا
رے سن تاں بندے چلاکیاں چھڈی، سچ ول پیریرے
جا رہے سن۔ جھگڑے اپنے آپ سلجھنے شروع ہو گئے
سن۔ سبھ پاسے دھن گورو نانک۔ دھن بابا نانک ہو
رہا سی۔

---◆---

رَبّ دے دربار 'ج کوے پہنچئیے؟'

جدوں گورو صاحب لاہور ڈیرہ لائی بیٹھے سن تاں
ویشنو برتی دے کجھ لاہوری آگورو صاحب نوں
ملے۔ کہن لگے سارے دھرم ربّ بارے اپنے اپنے حساب
گلاں دسدے۔ بابا جی تھادیان بڑیاں صفتان
سنیاں ہن، کرپا کروتے سانوں مارگ پاؤ کہ کوے
نرنکار دے درتے حاضری لگے؟ کوے اوہدے درشناں دا
دروازہ کھلے؟ اوہہ کیہو جیہا ستھان بے جتھے دنیا دا
مالک رہندا ہے۔

گورو صاحب نے کپھا کہ نرنکار دا محل تاں تھادے
بالکل نال ہی ہے۔ وچ پڑدا تھادیان بؤمیدھاری برتیاں
دا ہے: دکھ، غصہ، آسان امیدان وچ جینا، مایہ دی
بھکھ آدی۔ تے یاد رکھو نرنکار دا تخت تاں سچ ہے۔
سو جے سچ وچ آجاؤگے تاں اوہدا سنگھاسن دس
پویگا۔

اس سوال پرتھائی گورو صاحب نے وجنتریاں دے
ساتھ وچ اچی سر وچ بانی گائی:-

رامکلی محلہ ۱ جت در وسہہ کوں دڑ کہئے درا
بھیتر دڑ کوں لہے .. جس در کارن پھرا اداسی سو دڑ
کوئی آئی کہے .. ۱ کن بدھ ساگڑ تریئے .. جیوتیا نہ
مریئے .. ۱ رہاؤ .. دکھ دروازہ روہ رکھوالا آسا اندیسا
دی پٹ جڑے .. مایہ جل کھائی پانی گھڑ بادھیا ست
کے آسن پرکھ رہے .. ۲ کتے نامہ انٹ ن جانیہ تم سر
ناہی اوڑ ہرے .. اوچا نہی کہنا من مہہ رہنا آپے جانے
آپ کرے .. ۳ جب آسا اندیسا تب ہی کیو کر ایکو
کہے .. آسا بھیتر رہے نراسا تو نانک ایکو ملے .. ۴ ان
بدھ ساگڑ تریئے .. جیوتیا ایو مریئے .. ۱ رہاؤ دوجا
۳

اس شبداں تان لہوریئے اک دم کیل ہی دتے۔ ہر کوئی
شبداں زبانی یاد کر رہا سی۔ تے مونہو دھن گورو
نانک اچار رہا سی۔

---◆---

’کھاؤ پیو کرو اند‘ دے محاورے دا کھنڈن

لاہور وچ ہی گورو صاحب نوں اک اجیہی جماعت وی ملی جس دا ویچار سی کہ بندہ کھاے پیئے موج مستی لے اگلا جہان کس نے ڈٹھا ہے۔ پھر اکثر راج پلے دے ویلے لٹ مار وی ہویا کردی سی تے جس کارن اس سوچ نوں ہور طاقت مل گئی کہ ’بھائی کھاؤ پیو کرو اند‘ کھ دی چنتا چھڈو۔ ایہہ جماعت اوہ سی جہڑی سادھو مہاتماواں پیراں فقیراں نوں ونگار کے کہندے سن کہ دسو تہاڈے ’چوں کسے نے خدا جاں بھگوان ویکھیا ہے تاں دسو۔

گورو صاحب نے اجیہی سوچ دا کھنڈن کیتا تے خوراک دا اصل مقصد دسیا کہ اس نال تہاڈا سریر چلدا ہے ودھ لوگ تے روگ اتہن ہونگے۔

۱ م سؤ اولامے دنے کے راتی ملد سہنس ۔۔ صفت سلاہن چھڈ کے کرنگی لگا ہنس ۔۔ پھٹ اوہا جیویا جٹ کھائ و دھایا پیٹ ۔۔ نانک سچے نام وں سبھو دسمن پیٹ ۔۔

صاحب نے فرمایا کہ جہڑا بھوجن تسی سواد کر کے کھا رہے ہو کھ نے اسے نے تہاڈا ویری بن جانا ہے جدوں روگاں نے آگھیریا۔ بندی نام توں بناں باقی سبھ وئر تھنے۔

---◆---

جدوں پھیریاں دے ترنت بعد

لاڑے نے پران تیاگ دتے

لاہور ’چ جتھے بابا ڈیرہ جمع کے بیٹھا سی اک شامی اوتھے جنج اڈھکی۔ لاڑا وی لاہور دے کسے امیر سوداگر دا پتر سی۔ ہر کسے نے چٹے کپڑے پائے ہوئے سن۔ چٹیاں قمیضان، چٹیا چادراں (تہمتاں) کیسری لال پگان۔ عطر غلیل ’چ لگدا سی جویں ہر کسے نوں ڈوبا دے دتا گیا ہووے۔ برات نے پورا بازار مہکاء دتا سی۔

گھوڑی تے سہریاں نال پھٹ کے بیٹھے، لاڑے تے سر بالے دی شان ہی وکھری سی۔

سبھ توں اگے ڈھولی سی۔ پچھے واجے نیزیاں والے سن۔ شہنائی وجع رہی سی۔ بھیری غرض رہی سی۔ چھینے والے منڈیاں دی تار قطار سی۔ پورے رنگ وچ آ کے بابواں اچیاں چک چک چھینے وجا رہے سن۔ کوئی کھڑتالان کھڑکا رہا سی۔ منڈے بھنگڑا پا رہے سن۔ خوشی وچ مست ہویا لاڑے دا دادا نالے چھوٹ کر رہا سی نالے ودھائیاں دا جواب دے رہا سی۔

کڑی والے اگے ہارلے کھڑے سن۔

اتھاس اس گل تے چپ بے کہ اس ویلے گورو صاحب نال کھڑا سیوادار سی۔ پر اڈا ہے کہ سیوادار نے گورو صاحب دا دھیان اس چہل پہل دے خوشگوار موقع ول دویا۔ گورو صاحب نے کبھار تے ایہو جہی خوشی کسے نوں ناں دیوے۔ سیوادار کھندا جی میں

سمجھیا نہی۔ گورو صاحب کہن لگے اگلے سویرے سمجھاوانگے۔

خوشی خوشی ڈھکاء ہویا۔

اپرنت طرحاں طرحاں دے پکوان سن، جو جاننجیاں نے صواداں نال کھائے۔ گورو صاحب واسطے وی لنگر آ گیا۔

ادھی رات پھر ویدی دوآلے پھیرے ہوئے۔

رات ادھا پھر رہندی سی کہ چیک چھاڑا ہے گیا۔ اڈھئی گوانڈھی دوڑے گئے تے پتہ لگا لاڑا ہی چڑائیاں کر گیا ہے۔ ساریاں خوشیاں سوگ داروپ لے گئیاں سن۔ ہر کوئی رو رہا سی۔ ماں نوں دندلاں پے رپیاں سن۔ دادی بے حال سی۔ سس اپنی دھی دی قسمت تے رو رہی سی۔ لاڑی نوں سبھ پاسے ہنیرا ہی ہنیرا نظر آ رہا سی۔

اچنچیت آئی اس تبدیلی تے گورو صاحب نوں بانی اتر رہی سی:

سورٹھ م اچوٹکے ۔۔ مائع باپ کو بیٹا نیکا سسرے چتر جوائی ۔۔ بال کنیا کو باپ پیارا بھائی کو اتی بھائی ۔۔ حکم بھیا باہڑ گھڑ چھوڈیا کہن مہ بھئی پرائی ۔۔ نام دان اسنان ن منمکھ تت تن دھوڑ دھمائی ۔۔ ا من مانیا نام سکھائی ۔۔ پائی پروگر کے بلہارے جن ساچی بوجھ بجھائی ۔۔ رہاؤ ۔۔ جگ سیو جھوٹھ پربت من بیدھیا جن سیو واڈ رچائی ۔۔ مایہ مکن ایہنیں مگ جوئے نام ن لیوے مرے بکھ کھائی ۔۔ گندھن وین رتا ہتکاری سبدے سرت ن آئی ۔۔ رنگ ن راتاریں نہی بیدھیا منمکھ پت گوائی ۔۔ ۲ سادھ سبھا مہ سہج ن چاکھیا جہبارس نہی رائی ۔۔ من تہ دھن اپنا کر جانیا در کی خبر ن پائی ۔۔ اکھی میٹ چلیا اندھیارا گھڑ دڑ دسے ن بھائی ۔۔ جم در بادھا ٹھور ن پاوے اپنا کیا کمائی ۔۔ ۳ ندر کرے تا اکھی ویکھا کہنا کنھن ن جائی ۔۔ کنی سن سن سبد صلاحی امرت ردے وسائی ۔۔ نرہو نرنکاڑ نرویز پورن جوت سمائی ۔۔ نانک گر وں بھرم ن بھاگے سچ نام وڈیائی

۔۔ ۳ ۴

گورو صاحب نوں لوکائی تے ترس آ رہا سی گیان ہونے کرتے دے اس کھیل نوں سمجھ نہی پا رہے تے انان رشتیا ناطیاں نوں سچے کر کے من رہے۔

---◆---

کابنوں روندے او؟

مرن تے مارن والا رب آپ ہی ہے۔*

(ہاڑ دا مہینہ سی جدوں ایہہ ساکھی ہوئی۔ جولائی ۱۱۵۳۵ء)

لاہور اک ویر گورو صاحب دا اک شر دھالو جو کسے ویلے سرکارے دربارے کسے اچے عہدے تے ہندا سی اوہ بیمار ہو کے چلانا کر گیا۔ گورو صاحب سببی لاہور سن تے اوہدی مکان تے اوہدے گھر گئے۔ اوتھے

سیکڑے لوک اکٹھے ہوئے پئے سن۔
چیک چھاڑا پیا ہویا سی۔ سیانیاں نے
کیا بابا جی رشتے دار ردن کرنو نہی
ہت رہے تسی کرپا کروتے پروارتے
رستیداراں نوں حوصلہ دیو۔

گورو صاحب نے پھر لوکائی نوں
سمجھایا کہ جدوں مول وچّ ہے ہی
اک، ایکے دا ہی پسارا ہے تاں کون
مریاتے کس نے ماریا دا کی سوال
ہویا۔ گورو صاحب نے نرنکار دے کھیل
بارے لوکاں نوں سمجھایا۔ کہ ایہہ
اسیں نہی رو رہے ہندے ساڈی ہؤم
روندی ہے۔ ساڈا موہ ساڈا لوبھ
روندا ہے۔

گورو صاحب نے جس طریقے اس
سوگمئی ماحول نوں سمجھایا لوک
اشن اشن کر اٹھے۔

آسا محلہ ۱ ایکو مرے پنچے مل
رووہ۔۔ ہؤمے جائ سبید مل دھووہ۔۔
(ویکھو پورا سبد صفحہ ننتن منڈور والی ساکھی)
ہر پاسے دھنّ بابا نانک، دھنّ گورو نانک ہو رہی سی۔

---◆---

جدوں گھڑ سوار نے گورو نانک دا پیر مدھّ تا**

اک ویراں گورو صاحب اپنی موج مطابق شہرو (لہورو) باہر براجے ہوئے سن کہ پھر شامی شہر اپنے ڈیرے تے پرت رہے سن۔ قلعے توں جوہیں اندر آئے تاں بازار وچّ بہت بھڑے سی۔ کوئی دن تیویار سی۔ گورو صاحب نوں تاں لوکی پچھان ہی چکے سن تے جھتّ لوک گورو صاحب دے نال ہوتے۔

اپنے نوں اک گھوڑ سوار نکلیا۔ کوئی سرکاری ملازم قسم دا بندہ سی۔ کچھ وچّ کرپان لٹکائی ہوئی سی۔ راہگیراں دی پرواہ کیتے بناں، بڑے ٹوہر ٹپکے نال جا رہا سی۔ کوئی آواز پاک وی نہی سی دے رہا۔ گورو صاحب اپنی مستی وچّ جا رہے سن کہ گھوڑے دا سنم گورو صاحب دے پیرتے آگیا تے صاحب نوں زخمی کر دتا۔

گورو صاحب دے مونہو جھتّ سہج سبھاء نکل گیا:-
م ۱ کمر کٹارا بنکڑا بنکے کا اسواڑ۔۔ گربن کیجے نانکا مت سر اوے بھاڑ۔۔

اگلے ہی سویر خبر آگئی کہ اوہ گھڑ-سوار ماریا گیا ہے۔ گھوڑے نوں ٹھہڈا لگیا تے گھوڑا ڈگاتے سوار گھوڑے تھلے آکے مر گیا ہے۔ گورو صاحب نے افسوس کیتا کہ کنا سوپنا بنکا گبھرو سی۔ صاحب نے دسیا کہ ہر بندے دی لگ پگ ایہو کہانی ہے۔ اسیں سبھ جھوٹھ دے نشے وچّ ترے پھر دے ہاتے اخیر دے سچ نوں بھلے بیٹھے ہاں۔

گرو دوارہ چچہ صاحب دھرمپرا لاہور۔ اس استھان تے وی گورو صاحب اک ویراں ٹھہرے سن۔ آج اتھے یو پی توں گئے پناہ گیر وس رہے۔-تصویر فیصر۔

گورو صاحب ایتکاں صرف تن دن لاہور رہے کیونکہ بھیز بہت زیادہ اکٹھی ہونی شروع ہو گئی سی۔

---◆---

لاہور دی بسنت ویکھ بابا وسماڈ وچّ آیاآ

لاہور شہر دی بسنت بڑی مشہور رہی ہے۔ لہوریاں دا مننا ہے کہ پالیاں دا جھمبیا شہر بسنت تے انگڑائی لیندا ہے۔ ہر پاسے خوشی بندی ہے تے سببی پھلّ وی کھڑدے ہن۔ لاہور وچّ بسنت اپنی ہرمنپیری ہے کہ پاکستان بنن توں بعد وی اوتھے لوک پورے جوشو کھروش نال بسنت مناؤدے ہن تے لاہور دا پورا آسمان اس دن پتنگاں نال ڈھکیا جاندیا ہے۔ ایہہ اوتھے کجھ زیادہ ہی پرچلت سی جس کرکے مسلمان فرقہ

پرستان نے اس تیویارتے سن ۲۰۰۷ وچّ سرکاری طور تے پابندی لوا دتی ہے۔ لاہوری اس پابندی دا بہت ورودھ کر رہے ہن اتناں دا کہنا ہے اس نال پتنگازی دا وڈا روزگار وی جڑیا سی تے سیکڑے لوک پتنگ تے ڈور بناؤن دا کم کردے ہن۔

پر جدوں گورو صاحب پدھارے تاں لاہور دی بسنت دارنگ ہی وکھرا سی۔ ہر پاسے بسنتی (کھٹا) رنگ۔ لہوریئے کجھ جان بھٹّ کے کھٹے پھلّ اگاؤدے سن۔

ایہہ سبھ کجھ ویکھ کے گورو صاحب نے لہوریاں نوں کیہا کہ لوکو کدی اس نوں وی یاد کر لیا کرو جس نے بسنت لیاندی ہے۔ جہڑا بسنت توں پہلوں بسنتی پھلّ وی کھڑاؤدا ہے۔

صاحب نے سلوک آکھیا:-

سلوک م ۱ پہل بسنتی آگمن پہلا مؤلیو سوئی۔۔
جتّ مؤلی سبھ مؤلیئے تسہ ن مؤلے کوئی۔۔ ۱

فیصر- ۵۱۲ سائیکل یا تری- ۳۹۲، آسوڈھی ۲- ۵۷۹، ۱۳۵ ویراں- ۱۳۵، کئی لکھاریاں (سائیکل یا تری- ۳۸۹) لکھیا ہے کہ اتھے بچڑ کھانا ہون کرکے انوں سہریاں والا بازار کیہا جاندیا ہے تے گورو صاحب نے جہڑی تک بولی، "لاہور سحر و جہڑ کھڑ سووا پھڑ۔۔" اسدے سندریہ وچّ ہی سی۔
جدوں کہ صحیح گل ایہہ ہے کہ صاحب نے ایہہ اتوں فرمایا سی جدوں بابر نے اتھے لٹ مار کیتی سی۔
سوڈھی ۲- ۳۵۵، ۳۵۵، آسوڈھی ۲- ۳۵۱، آسوڈھی ۲- ۳۴۸، ۳۷۸
* سوڈھی ۲- ۳۸۱ (ایہہ وی ہو سکدے کہ دولت خان ابارا پیلودھیپ ابراہیم دی مکان ویلے ایہہ سبب بولیا گیا ہووے)۔ ** سوڈھی ۲- ۵۱۸، سوڈھی ۲- ۱۱۵۷